

DÜNYADA İNCİR

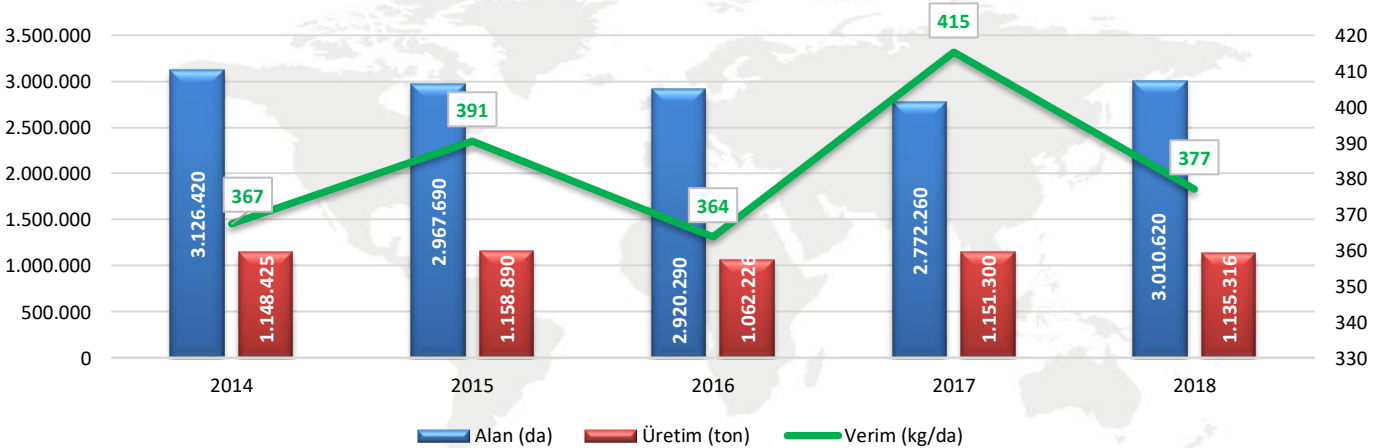

Kültür meyveleri içerisinde en eski gelişme tarihine sahip meyvelerden biri olan incirin ana vatanı Türkiye'dir. Buradan Suriye, Filistin ve daha sonra da Orta Doğu üzerinden Çin ve Hindistan'a yayılmıştır. İncirin iklim ve ekolojik istekleri nedeni ile dünyada oldukça sınırlı sayıda ülkede üretimi yapılmaktadır. Türkiye bu ender ülkelerden biri olup; gerek kuru, gerek sofralık incir üretiminde, dünya ülkeleri içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin tüm sahil kuşağında yetiştiriciliği yapılabilmekte olup Ege Bölgesi'ndeki Büyük ve Küçük Menderes Havzaları en uygun ekolojik koşullara sahiptir. Ege Bölgesi'nde daha çok kurutmalık incir yetiştiriciliği yapılırken, diğer bölgelerde ağırlıklı olarak taze incir yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Besin değerleri yönünden zengin bir meyve olan kuru incir, uluslararası pazarlarda çerezlik olarak tüketildiği gibi pasta, ekme ve şekerli mamul imalatında da kullanılmaktadır. Düşük kalitedeki ürünlerden pekmez ve etil alkol üretilmekte olup incir çekirdeği de boya, kozmetik ve ilaç sanayinde kullanılmaktadır.

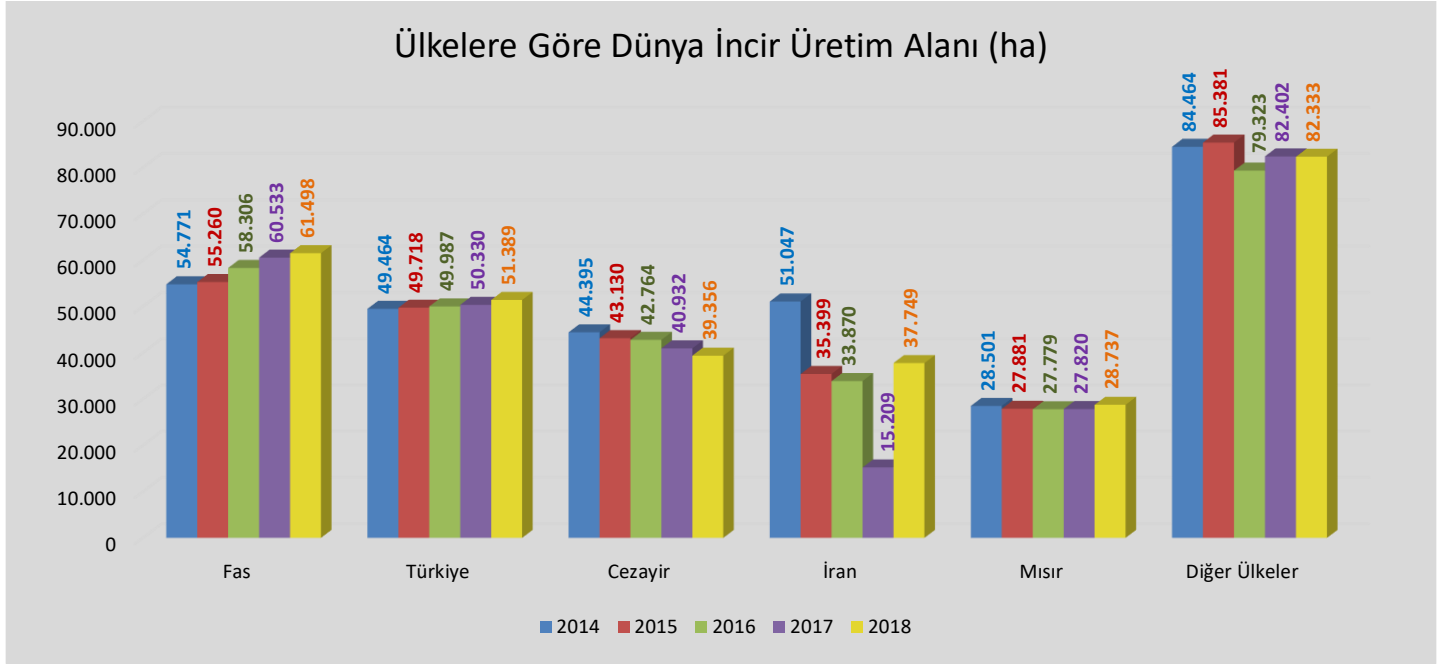
Dünya Gıda Örgütü (FAO) verilerine göre 2018 yılında bir önceki yıla göre **üretim miktarı %1,4** düşüş, alan olarak ise **%8,6** artış göstermiştir. Son beş yıllık (2014-2018) veriler incelendiğinde ise incir üretiminin **1,15 milyon** tondan **1,14 milyon** tona düştüğü, alanın da **3,13 milyon** dekardan **3,01 milyon** dekara düştüğü görülmektedir.

Alan, Üretim ve Verim

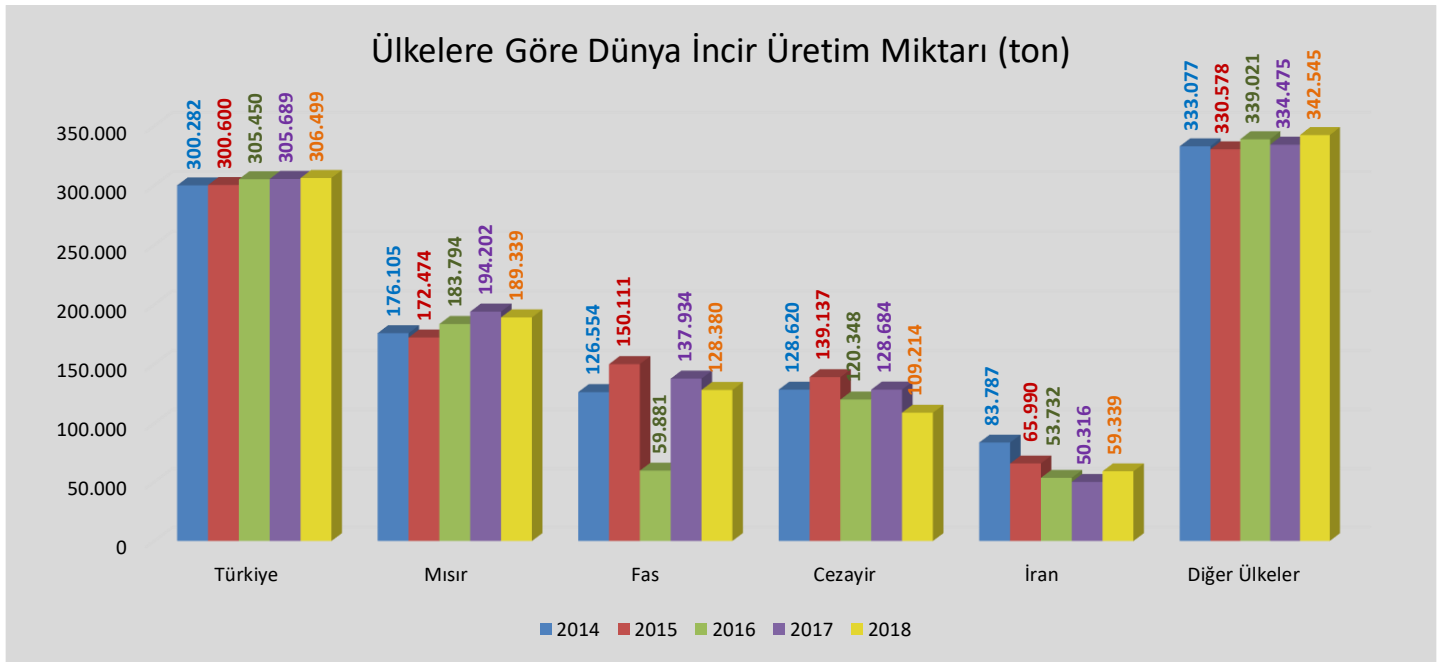
Kaynak: FAO, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Dünyada 2018 yılında **301 bin ha** alanda incir üretilmekte olup ilk beş ülkenin alansal dağılımı yıllar itibarı ile aşağıdaki grafikte verilmiştir. Türkiye alan bakımından yaklaşık **51 bin ha** ve **%17'lik oran** ile Fas (%20)'tan sonra **2. sırada** yer almaktadır. Türkiye'yi Cezayir (%13), İran (%13) ve Mısır (%10) takip etmektedir.

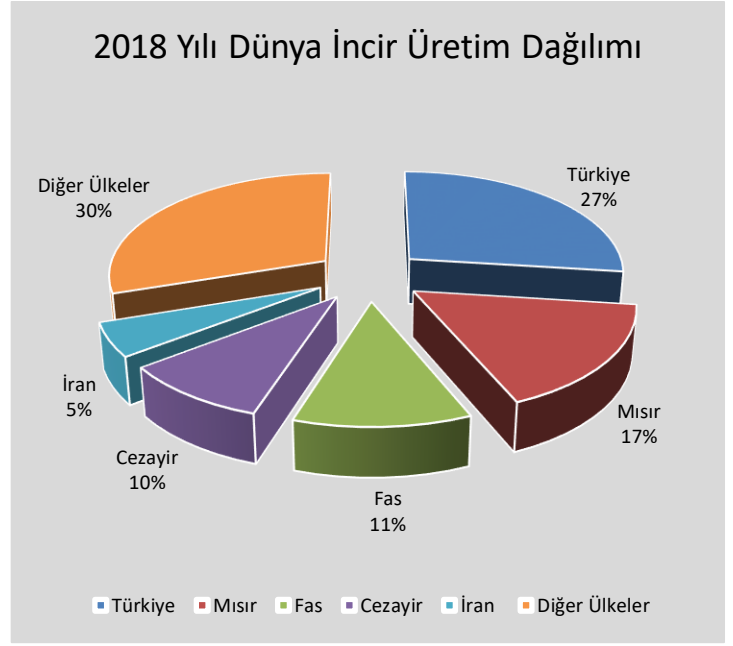
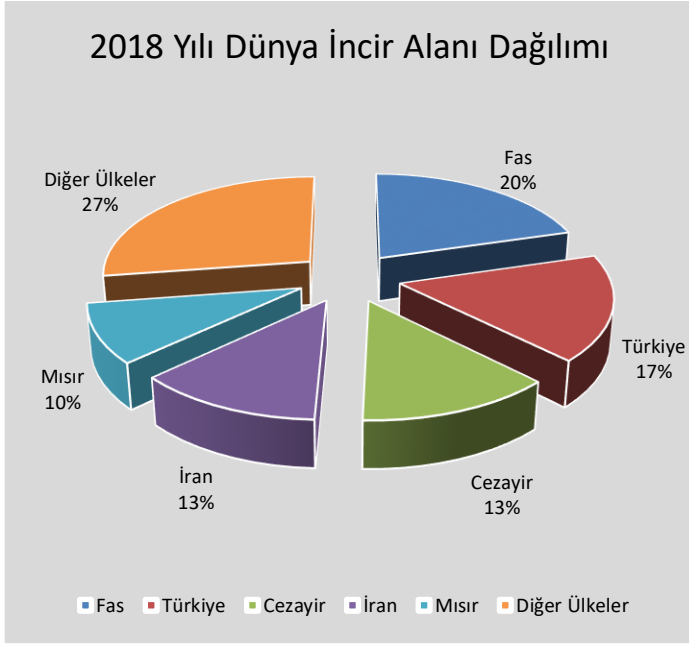
Kaynak: FAO, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Yine aynı yılda **1,14 milyon ton** incir üretilmiş olup yıllar itibarı ile ilk beş ülkenin üretim miktarı aşağıdaki grafikte verilmiştir. Türkiye üretimde **306 bin ton** ve **%27 oran ile 1. sırada** yer almaktadır. Türkiye'yi Mısır (%17), Fas (%11), Cezayir (%10) ve İran (%5) takip etmektedir.

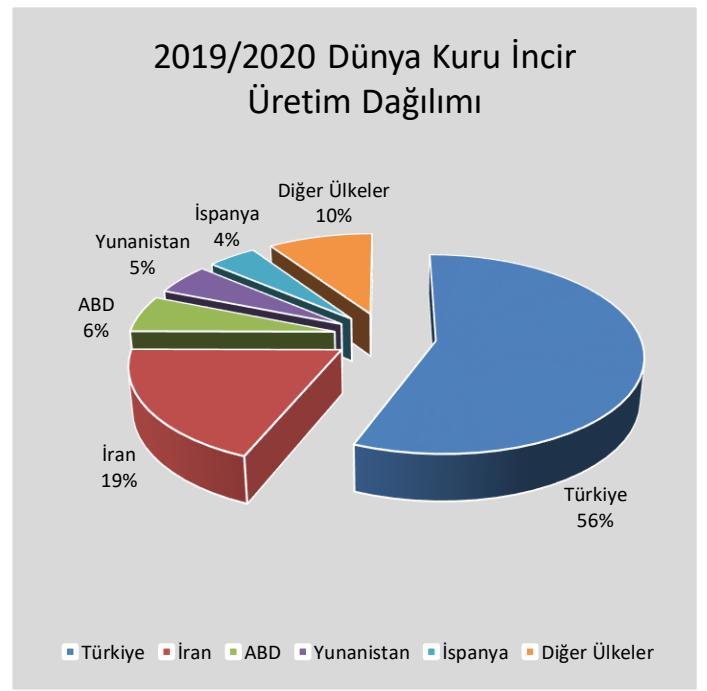
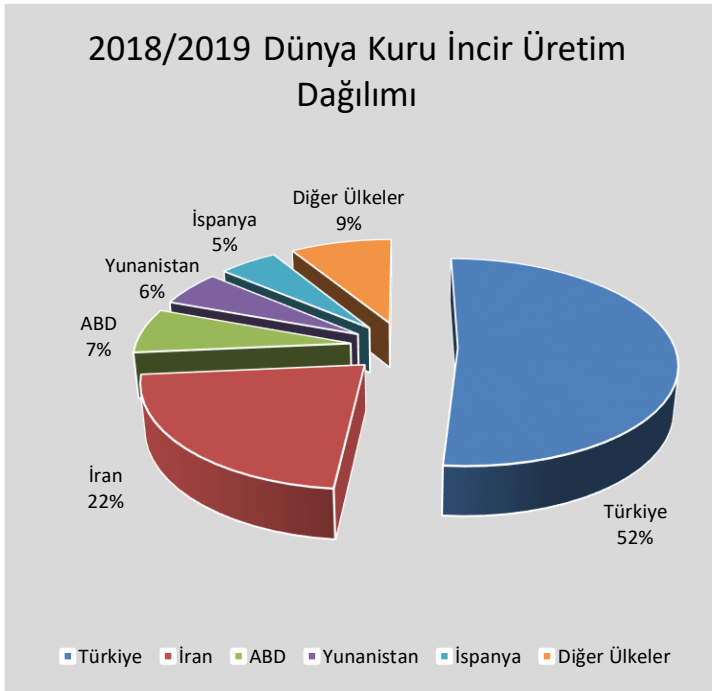
Kaynak: FAO, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Ayrıca 2018 yılına ait alan ve üretim dağılımı da aşağıdaki grafiklerde verilmiştir.

Kaynak: FAO, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi (INC) 2018/2019 istatistik yıllığı verilerine göre dünya kuru incir üretimi **135.900 ton** olup Türkiye **70 bin ton** üretim ile **%52**'lik bir paya sahiptir. Türkiye'yi İran (%22), ABD (%7) ve Yunanistan (%6) takip etmektedir. 2019/2020 istatistik yıllığı verilerine göre de **158.500 tonluk** dünya üretiminin **89 bin tonunu** Türkiye üretmekte olup **%56**'lık bir paya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'yi İran (%19), ABD (%6) ve Yunanistan (%5) takip etmektedir.

Kaynak: Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi (INC) İstatistik Yıllıkları, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Trademap dünya ticaret verilerinde incir yaş ve kuru olarak ayrılmamış olup yaş, kuru ve kurutulmuş incir ezmesi verilerinin toplamının birlikte değerlendirildiği düşünülmektedir.

2019 yılı dünya incir ihracat miktarı **155 bin ton**, ihracat değeri ise **580 milyon dolar** olup ihracat miktarı bir önceki yıla göre %6,5, ihracat değeri ise %2,2 düşüş göstermiştir.

Dünya İncir İhracat Miktarı ve Değeri

Ülke Adı	2015		2016		2017		2018		2019	
	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (bin \$)	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (bin \$)	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (bin \$)	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (bin \$)	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (bin \$)
Türkiye	67.186	252.180	69.696	249.570	79.302	298.673	78.452	289.143	85.037	284.492
Afganistan	6.246	24.607	7.585	33.861			9.602	67.782	12.449	96.671
İspanya	6.802	15.598	6.412	16.160	7.525	16.736	7.871	19.911	7.568	20.613
Suudi Arabistan	670	663	7.142	4.986	10.487	8.021	6.788	5.994	6.724	6.437
Avusturya	6.352	20.659	6.603	23.299	5.991	22.219	5.603	19.109	6.652	22.992
Hollanda	3.358	17.302	4.258	19.824	4.446	23.090	4.056	22.824	4.002	20.845
Yunanistan	3.781	12.516	3.168	11.276	4.484	15.770	3.135	12.606	3.610	16.474
Almanya	3.870	16.646	3.403	15.259	3.178	15.575	3.507	18.199	3.594	17.585
Suriye	3.536	4.502	4.702	7.462	4.463	6.133	7.998	10.237	3.448	9.620
Belarus	438	260	2.177	1.495	2.597	1.805	2.708	1.813	3.026	2.384
Diğer Ülkeler	31.719	109.063	32.989	118.232	44.822	212.436	35.870	125.380	18.634	81.716
Toplam	133.958	473.996	148.135	501.424	167.295	620.458	165.590	592.998	154.744	579.829

Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020

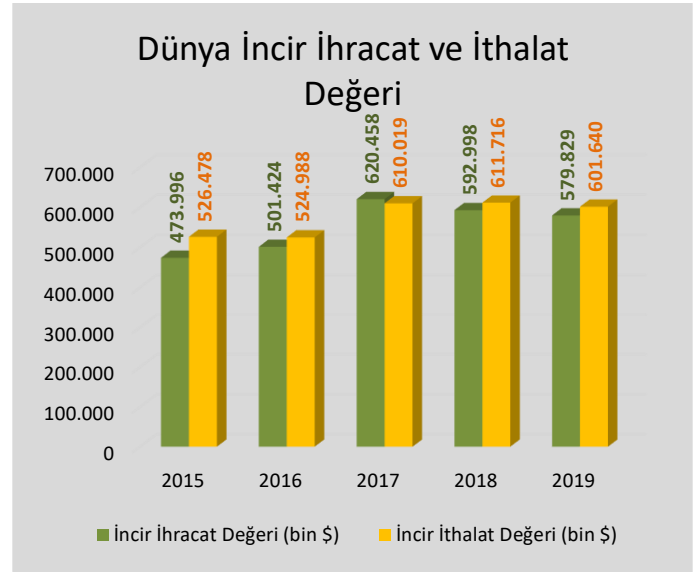
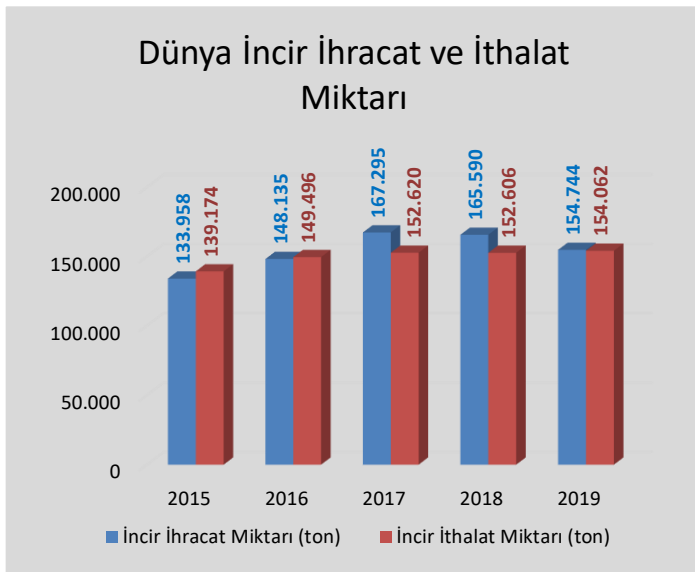
2019 yılı dünya incir ithalat miktarı ise **154 bin ton**, ithalat değeri **602 milyon dolar** olup ithalat miktarı bir önceki yıla göre %1 artış, ithalat değeri ise %1,6 düşüş göstermiştir.

Dünya İncir İthalat Miktarı ve Değeri

Ülke Adı	2015		2016		2017		2018		2019	
	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (bin \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (bin \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (bin \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (bin \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (bin \$)
Fransa	17.049	56.090	18.911	60.347	16.909	58.348	18.249	67.040	17.476	60.770
Almanya	15.996	58.499	15.244	53.144	17.011	66.342	16.949	64.032	17.077	60.983
ABD	8.793	29.570	11.170	40.926	10.527	41.752	11.394	47.066	12.262	44.480
Hindistan	10.927	77.789	8.411	59.675	12.726	101.231	9.725	81.484	11.940	96.147
Avusturya	7.583	26.984	7.932	26.506	7.888	29.354	7.674	27.897	9.940	35.448
Birleşik Krallık	9.522	31.741	9.845	29.674	8.138	30.112	5.940	26.753	7.496	28.451
Rusya	3.321	5.940	2.958	4.876	4.282	7.720	5.428	8.361	5.795	9.721
İtalya	5.740	22.811	5.314	22.151	4.785	21.873	4.299	19.769	5.237	22.562
Hollanda	4.588	18.457	5.068	19.637	5.153	23.627	4.978	23.589	4.737	22.301
Kanada	3.864	18.151	3.993	20.377	4.368	21.733	4.136	24.087	4.120	23.383
Diğer Ülkeler	51.791	180.446	60.650	187.675	60.833	207.927	63.834	221.638	57.982	197.394
Toplam	139.174	526.478	149.496	524.988	152.620	610.019	152.606	611.716	154.062	601.640

Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Dünyada incir ihracat miktarı 2015 yılına göre 2019 yılında **%16**, ithalat miktarı da **%11** artış göstermiştir. İhracat değeri ise 2015 yılına göre 2019 yılında **%22**, ithalat değeri de **%14** artış göstermiştir.

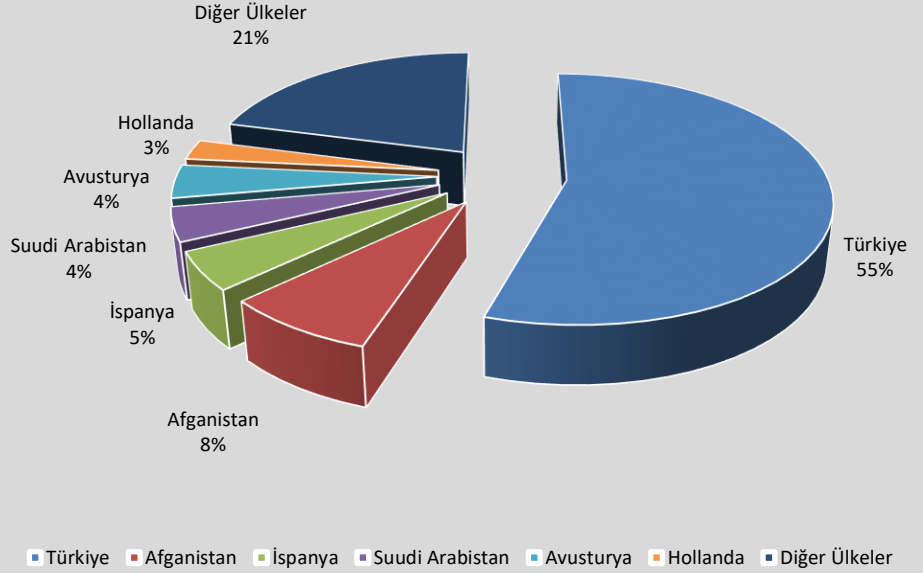
Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020

Türkiye'nin 2019 yılı **incir ihracatı 85 bin ton** olup **%55'lik** pay ile dünya incir ihracatı sıralamasında **1. sırada** yer almaktadır.

Türkiye'yi 12 bin ton ile Afganistan, 8 bin ton ile İspanya, 7 bin ton ile S.Arabistan, 7 bin ton ile Avusturya ve 4 bin ton ile Hollanda takip etmektedir.

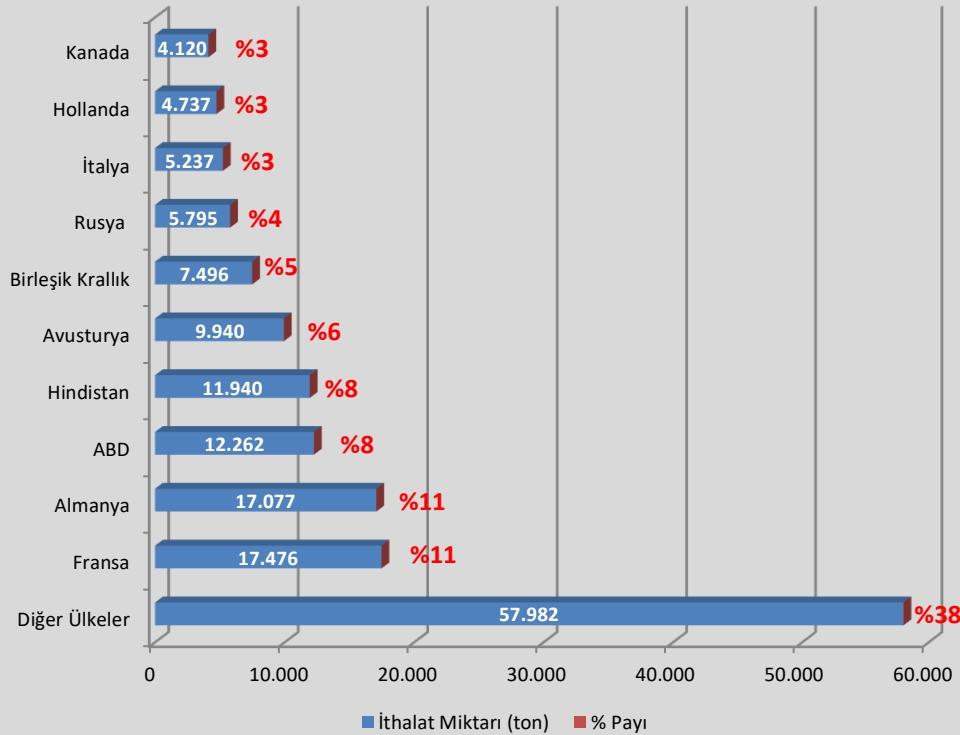
Diğer ülkelerin ihracat miktarı ise 32 bin tondur.

2019 Yılı Ünelere Göre Dünya İncir İhracat Miktarı Dağılımı

Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020

2019 Yılı Ünelere Göre Dünya İncir İthalat Miktarı Dağılımı

2019 yılında en fazla **incir ithalatı** yapan ülkeler; Fransa, Almanya, ABD, Hindistan, Avusturya, Birleşik Krallık, Rusya, İtalya, Hollanda ve Kanada'dır. Fransa yaptığı ithalatın **%56'sını**, Almanya **%79'unu**, ABD **%82'sini**, Avusturya **%81'ini**, Birleşik Krallık **%68'ini**, Rusya **%43'ünü**, İtalya **%58'ini** Hollanda **%53'ünü** ve Kanada **%38'ini Türkiye'den** sağlamaktadır.

Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020

2019 yılında en fazla incir ihracatı ve ithalatı yapan ilk on ülke incelendiğinde Avusturya, Hollanda ve Almanya'nın hem ihracat hem de ithalat yaptıkları görülmektedir. Bu ülkelerin FAO (2014-2018) verilerine göre **incir üretimi bulunmamaktadır**. Ayrıca 2019 yılında Avusturya yaptığı ithalatın %81'ini, Hollanda %53'ünü, Almanya ise %79'unu Türkiye'den sağlamaktadır.

Ülke Adı	Yıllar	Üretim Miktarı (ton)*	İhracat Miktarı (ton)	İthalat Miktarı (ton)
Avusturya	2014	0	1.967	3.417
	2015	0	6.352	7.583
	2016	0	6.603	7.932
	2017	0	5.991	7.888
	2018	0	5.603	7.674
Hollanda	2014	0	3.452	4.261
	2015	0	3.358	4.588
	2016	0	4.258	5.068
	2017	0	4.446	5.153
	2018	0	4.056	4.978
Almanya	2014	0	4.244	16.944
	2015	0	3.870	15.996
	2016	0	3.403	15.244
	2017	0	3.178	17.011
	2018	0	3.507	16.949

Kaynak: Trademap, Erişim Tarihi: 02.07.2020; *FAO, Erişim Tarihi 02.07.2020

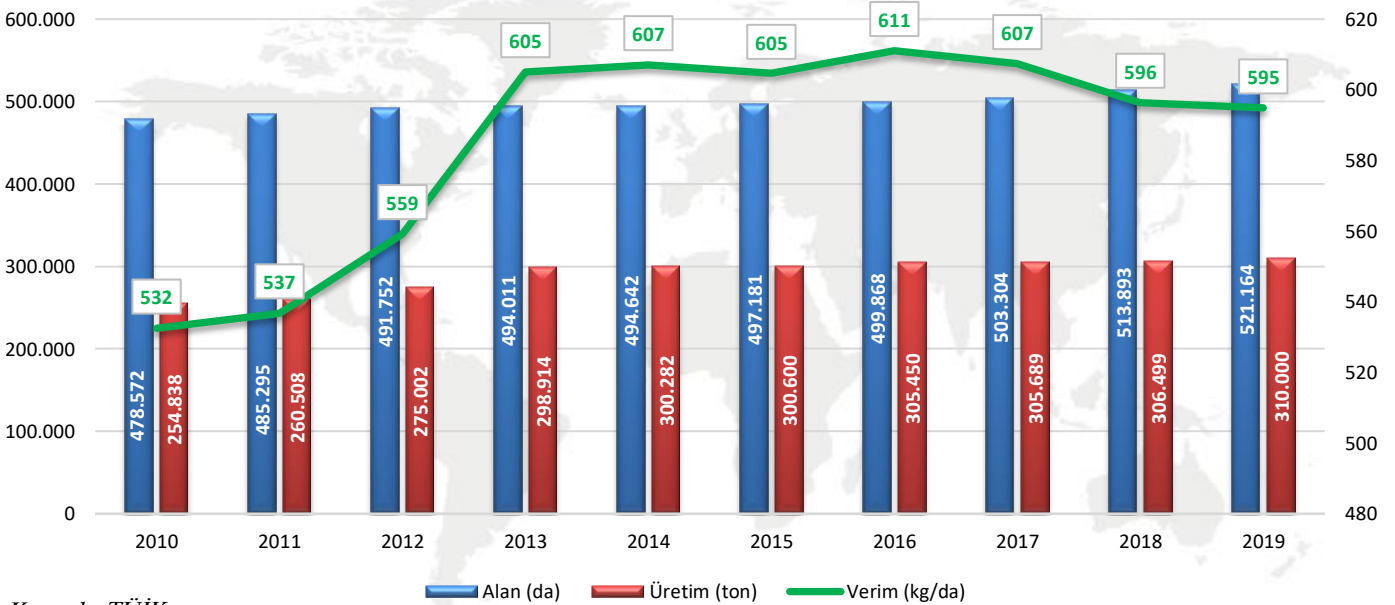
TÜRKİYE'DE İNCİR

Türkiye’de incir, taze ve kuru olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca lokum, ezme, cips, reçel, marmelat, pekmez, alkol yapımında, kozmetik sanayinde, pastacılık sektöründe, kahve ve çay yapımında katkı maddesi olarak da kullanılmaktadır.

Dünya incir üretiminde 1. sırada yer alan Türkiye’de üretimin çok önemli bir kısmı Ege Bölgesi hatta Aydın ve İzmir illerinden sağlanmaktadır. Bu bölgedeki plantasyonların büyük çoğunluğu, üstün kuru meyve niteliklerine sahip Sarılop çeşidi ile kuruludur. Özellikle olgunlaşma ve güneşte yapılan kurutma dönemlerindeki hâkim rüzgârlar ile bunların taşıdığı nem ve sıcaklık dereceleri nedeni ile Büyük ve Küçük Menderes Havzalarının üretiminin büyük çoğunluğu kaliteli kuru incir elde etmeye uygundur. Bu havzalar dışında üretilen incirin tamamına yakını ise taze meyve olarak değerlendirilmektedir. Çoğunlukla Bursa yöresinde yetiştirilmekte olan Bursa siyahı incir çeşidi ile Mersin’in Mut ilçesinde yetiştirilen Mut incirinin taze tüketilen çeşitler olarak iç ve dış pazarlardaki değerleri giderek artmaktadır.

İncir üretim alanları 2019 yılında, 2010 yılına göre **%8,9** artarak **521 bin dekar**, üretim ise **%21,6** artarak **310 bin ton** olarak gerçekleşmiştir. Dekara verim ise söz konusu dönemde **532 kg/da**’dan **595 kg/da**’a yükselmiştir.

Alan, Üretim ve Verim

Kaynak: TÜİK

2019 TÜİK verilerine göre, Türkiye incir üretiminin %61'ini Aydın, %14'ünü İzmir, %9'unu Bursa, %2'sini Mersin, %1'ini Hatay ile Antalya ve %11'ini de diğer iller karşılamaktadır.

Türkiye'nin illere Göre İncir Üretim Miktarı ve Alanı

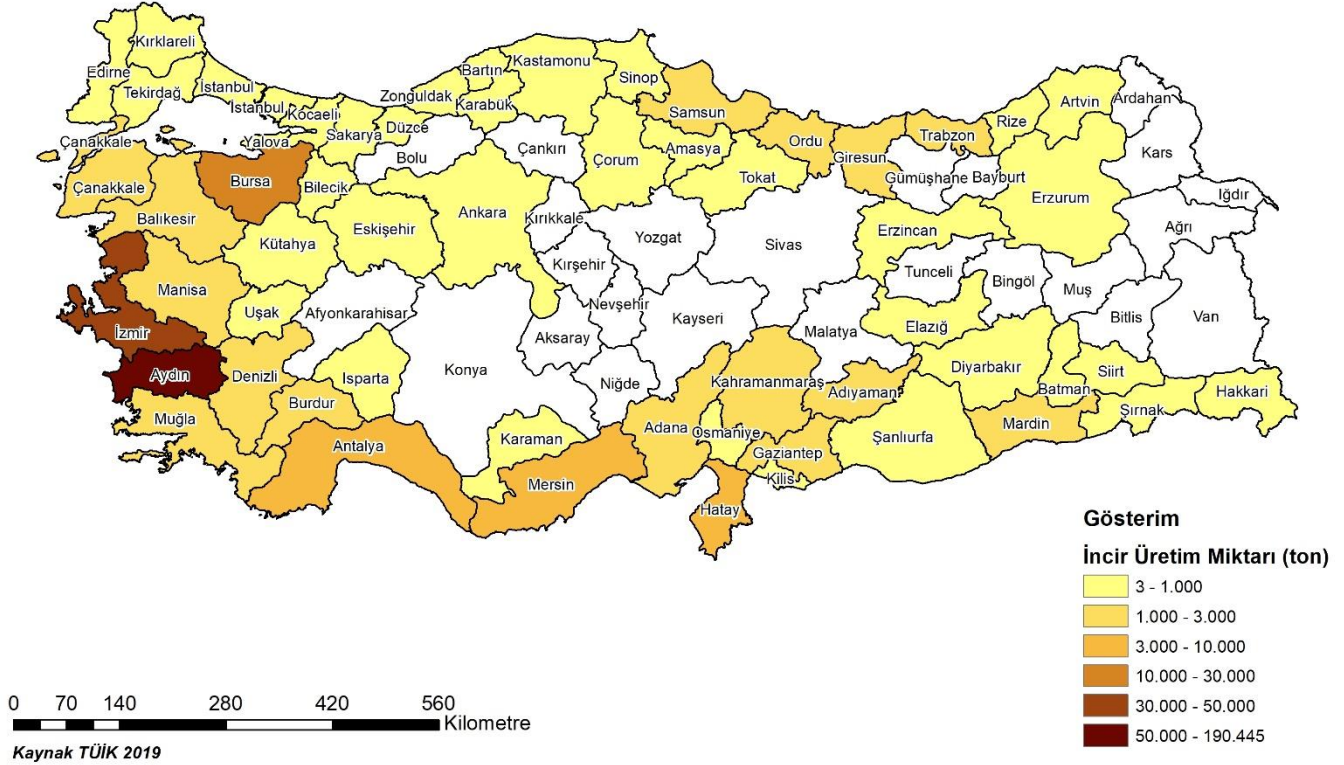
İl Adı	2015		2016		2017		2018		2019		2019 Yılı Üretim % Payı
	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	
Aydın	362.784	186.124	365.366	182.775	366.928	185.412	369.020	186.346	373.010	190.445	61
İzmir	80.453	38.753	80.778	43.741	80.970	42.576	88.196	45.652	88.196	43.433	14
Bursa	20.352	22.541	21.136	25.734	22.573	25.456	23.178	26.385	23.945	28.450	9
Mersin	4.258	8.426	3.756	7.202	3.658	7.425	3.611	7.693	4.426	6.875	2
Hatay	1.627	6.244	1.677	6.585	1.570	6.495	963	3.756	1.013	3.405	1
Antalya	1.366	4.149	1.377	4.319	1.282	4.005	1.269	3.034	1.318	3.050	1
Diğer İller	26.341	34.363	25.778	35.094	26.323	34.320	27.656	33.633	29.256	34.342	11
Toplam	497.181	300.600	499.868	305.450	503.304	305.689	513.893	306.499	521.164	310.000	100

Kaynak: TÜİK

2020 yılı incir üretimi TÜİK I. tahminine göre **310 bin ton** olarak beklenmektedir.

2013 yılında Aydın Ticaret Odası tarafından Aydın incirinin coğrafi işaret olarak tescil edilmesi amacıyla AB nezdinde başvuru yapılmış olup Şubat 2016'da "Aydın İnciri" coğrafi işaret olarak "Antep Baklavası/Gaziantep Baklavası"ndan sonra AB'de tescil edilen ikinci ürünümüz olmuştur.

Türkiye Kuru İncir Miktarı (ton)

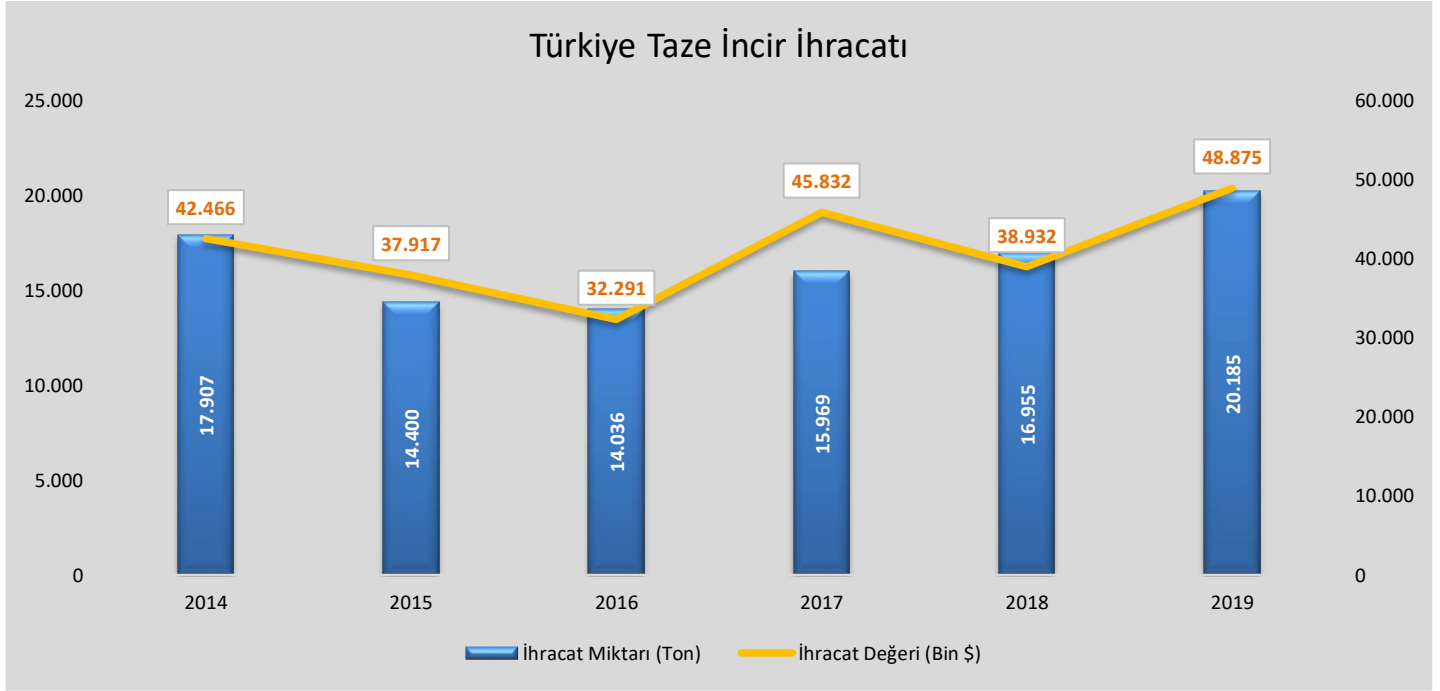
Üretim Sezonu	Kuru İncir Miktarı (ton)
2009/2010	56.590
2010/2011	58.662
2011/2012	55.653
2012/2013	56.935
2013/2014	61.909
2014/2015	69.731
2015/2016	74.505
2016/2017	72.000
2017/2018	78.200
2018/2019	80.000
2019/2020	89.000*

Türkiye’de 2019/2020 üretim sezonuna kadar Ege Bölgesi kuru incir rekolte miktarı; Ticaret Borsası, Ege İhracatçı Birlikleri, Ziraat Odası Başkanlığı, Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü ve Tarım Orman İl Müdürlükleri temsilcilerinden oluşan tespit komisyonu tarafından yapılan çalışma sonucunda belirlenmiş olup 2019/2020 sezonundan itibaren her Tarım Orman İl Müdürlüğü kendi iline ait kuru incir üretim miktarını İl Müdürlüğü, ziraat odası başkanlığı, ticaret borsası, ihracatçı birlikleri, üniversite, üretici birlikleri ile ilçe komisyonu sorumlusu temsilcilerinden oluşan **komisyon tarafından belirleyip kararını Bakanlığımıza** iletmektedir.

2019/2020 sezonu kuru incir üretimimiz bir önceki sezona göre **%11** oranında artış göstermiştir. Ayrıca 2019/2020 sezonu hem **daha kaliteli** hem de **daha verimli** bir sezon olmuştur.

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası, *TOB

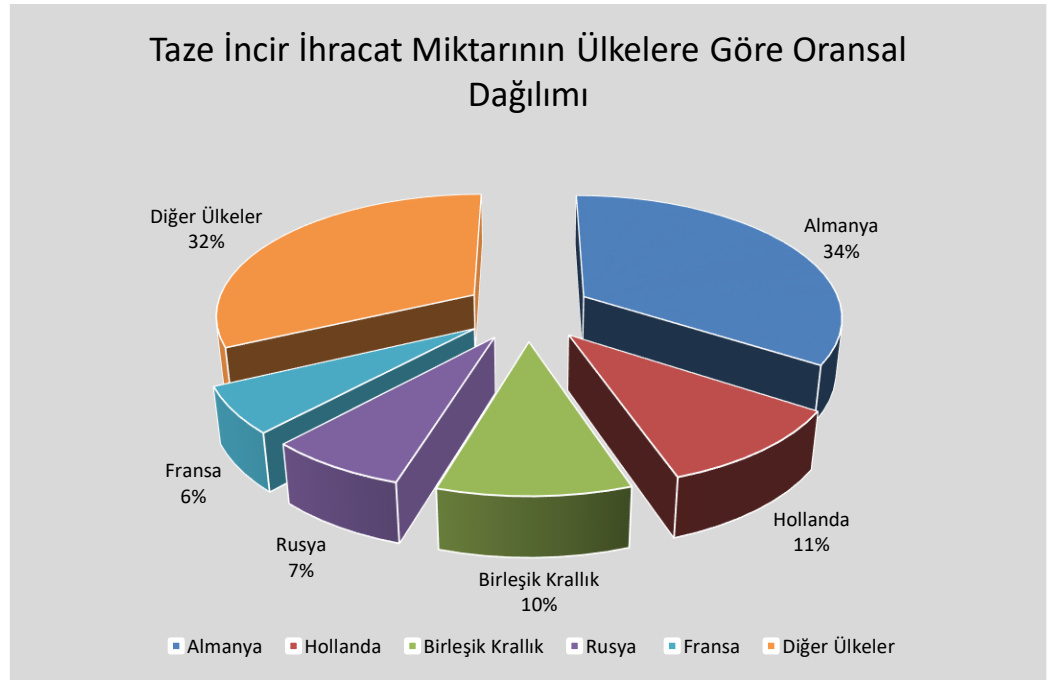
2018 yılında **17 bin ton** olan taze incir ihracatımız 2019 yılında **%19** artış ile **20 bin tona**, değer olarak ise **39 milyon dolardan %26 artış** ile **49 milyon dolara** ulaşmıştır. 2018 yılında **2.296 \$/ton** olan ihracat birim fiyatı ise 2019 yılında **%5,4 artış** ile **2.421 \$/ton** olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK

Türkiye 2018 yılı **taze incir** ihracatının; **%38**'ini Almanya'ya, **%10**'unu Hollanda'ya, **%9**'unu Birleşik Krallık'a, **%8**'ini Rusya'ya, **%7**'sini Fransa'ya ve **%28**'ini de diğer ülkelere yapmış olup 2019 yılına ait veri ve bilgiler aşağıda verilmiştir.

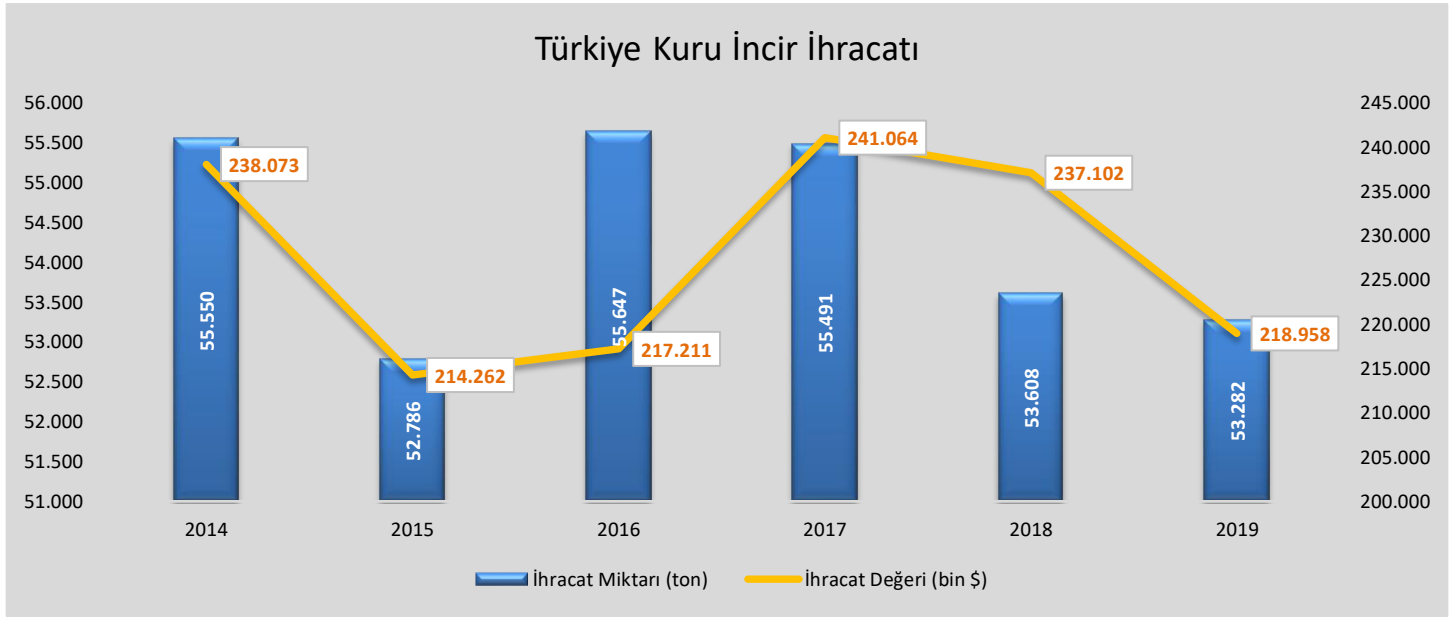
Türkiye 2019 yılında **20,2 bin ton** olan **taze incir ihracatının**; **6,9 bin tonunu** Almanya'ya, **2,1 bin tonunu** Hollanda'ya, **2 bin tonunu** Birleşik Krallık'a, **1,5 bin tonunu** Rusya'ya, **1,2 bin tonunu** Fransa'ya, **6,5 bin tonunu** da diğer ülkelere yapmıştır.

Kaynak: TÜİK

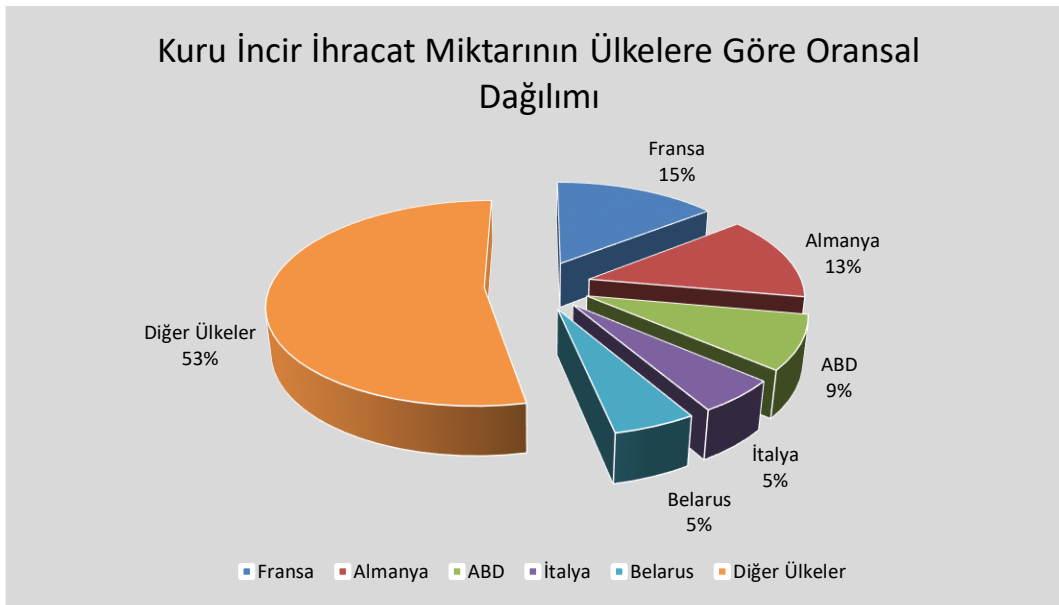
2018 yılında **54 bin ton** olan kuru incir ihracatımızın 2019 yılında **%0,6** azalış ile **53 bin tona**, değer olarak ise **237 milyon dolardan %7,7** azalış ile **219 milyon dolara** düştüğü görülmektedir. 2018 yılı ihracat birim fiyatı 4.423 \$/ton, 2019 yılı birim fiyatı ise 4.109 \$/ton'dur.

2019 yılı ilk beş ayında **17 bin ton** olan kuru incir ihracatı 2020 yılı aynı döneminde ise **19 bin ton** olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK

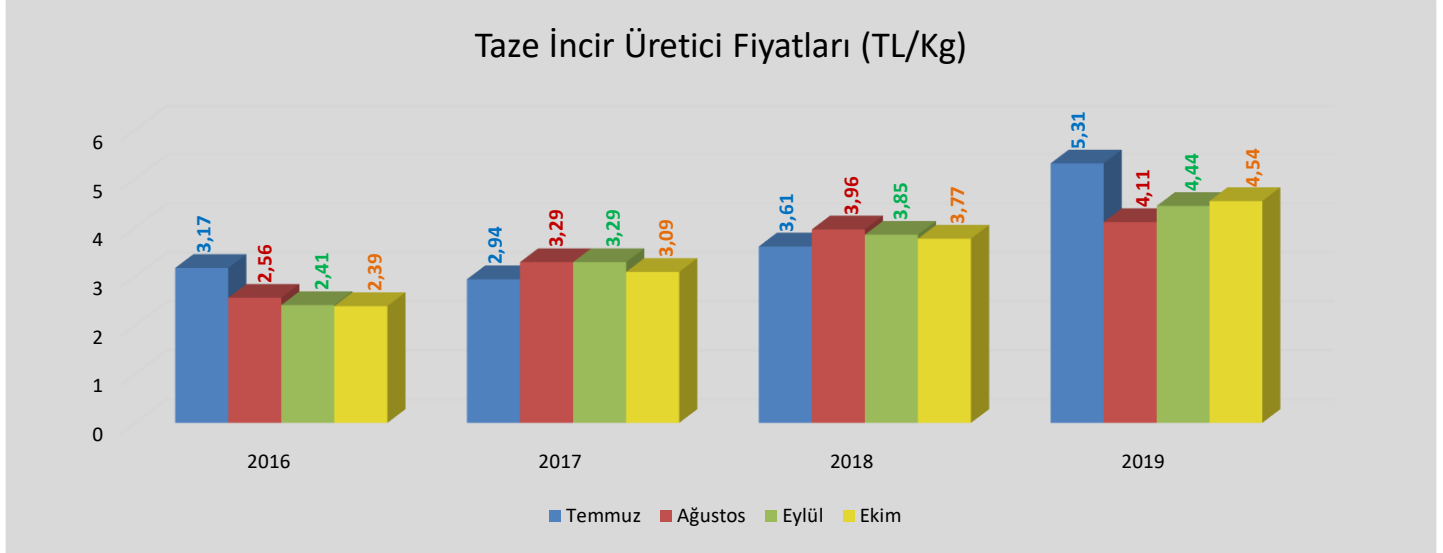
Türkiye 2018 yılı kuru incir ihracatının; %15'ini Fransa'ya, %12'sini Almanya'ya, %7'sini ABD'ye, %5'ini Belarus'a, %5'ini İtalya'ya ve %56'sını da diğer ülkelere yapmış olup 2019 yılına ait veri ve bilgiler aşağıda verilmiştir.

Türkiye 2019 yılında **53,3 bin ton** olan **kuru incir ihracatının**; **7,7 bin tonunu** Fransa'ya, **7,1 bin tonunu** Almanya'ya, **4,5 bin tonunu** ABD'ye, **2,8 bin tonunu** İtalya'ya, **2,8 bin tonunu** Belarus'a ve **28,4 bin tonunu** da diğer ülkelere yapmıştır.

Kaynak: TÜİK

TÜİK Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Tarım ÜFE) fiyatlarına göre **üretici fiyatı**, 2019 yılında önceki yıla göre **%21** artarak **4,6 TL/kg** olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılının Temmuz ayında 3,61 TL/kg olan taze incir üretici fiyatı 2019 yılının aynı ayında %47 artış göstererek 5,31 TL/kg, 2018 yılının Ekim ayında ise 3,77 TL/kg olan fiyatı 2019 yılının aynı ayında %20,4 artış göstererek 4,54 TL/kg olarak işlem görmüştür.

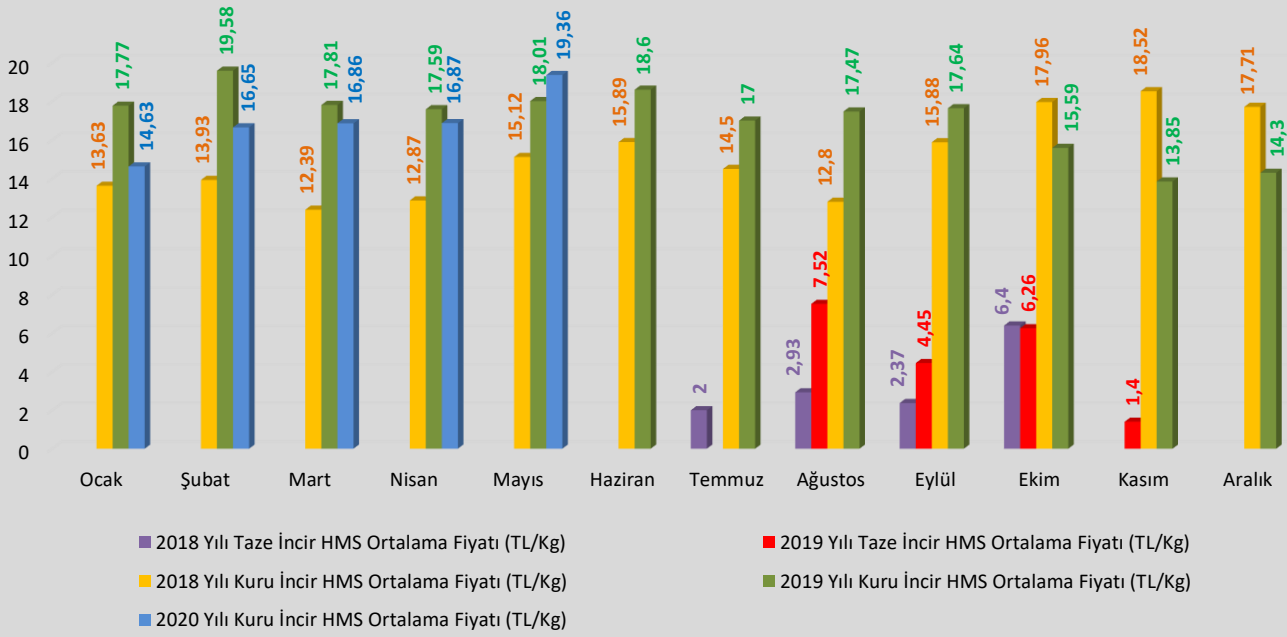

Kaynak: TÜİK (Tarım ÜFE)

Aydın Ticaret Borsası kuru incir dökme Hazır Müstahsil Satış (HMS) ortalama fiyatı ile taze incir (yaş) dökme HMS ortalama fiyatları alınmıştır. 2018 yılında taze incirin borsada Temmuz-Ekim ayları arasında fiyatı oluşurken 2019 yılında Ağustos-Kasım ayları arasında fiyatın oluştuğu görülmüş olup bunun sebebinin de hasadın 2018 yılında normale göre daha erken gerçekleşmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. 2019 yılı Eylül ayı taze incir HMS ortalama fiyatı, bir önceki yılın aynı ayına göre **%87,8** oranında artarak **4,45 TL/kg** olarak işlem görmüştür. 2019 yılında borsada kuru incirin Ekim, Kasım ve Aralık aylarında aynı yılın önceki aylarına göre daha düşük fiyattan işlem gördüğü, 2018 yılında ise söz konusu aylarda aynı yılın önceki aylarına göre daha yüksek fiyattan işlem gördüğü görülmüştür.

Taze ve Kuru İncir Borsa Fiyatları

Kaynak: Aydın Ticaret Borsası Aylık Bültenler

Üründe fiyat istikrarının sağlanması ve mevcut pazarların korunabilmesi için 2019 yılında TMO tarafından kuru incirde 14.10.2019 tarihinde müdahale alımlarına başlanmış olup **A1 kalite** kuru incir alım fiyatı **18 TL/kg** olarak açıklanmıştır.

Mazot	15 (TL/da)
Gübre	4 (TL/da)
Toprak Analizi	40 (TL)

İYİ TARIM UYGULAMALARI	
Bireysel Sertifika	40 (TL/da)
Grup Sertifikası	20 (TL/da)

**2019 YILI
DESTEKLEME
MİKTARLARI**

ORGANİK TARIM	
Bireysel Sertifika	70 (TL/da)
Grup Sertifikası	35 (TL/da)

SERTİFİKALI FİDAN KULLANIM	
Standart Fidan	100 (TL/da)
Sertifikalı Fidan	280 (TL/da)

DEĞERLENDİRME

- 2019 yılında Bakanlığımızın "incir" i orman ağacı emvaline almasından sonra Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde 0-700 metre arasındaki yükseltilerde bozuk orman alanlarının %50'ye kadar olan bölümlerinde incir ağacı dikimi yapılması söz konusu alanların ekonomiye kazandırılması için önemli bir adım olmuştur.
- Ege İhracatçı Birlikleri tarafından belirlenen kuru incirde **ilk gemi yükleme tarihinin** ürün piyasa fiyatının düşmesini engellemek ve üretici mağduriyetinin önüne geçebilmek için **uygun zamanda** açıklanması önem arz etmektedir.
- Üreticilerin; ürünü hak ettiği değerde pazarlama, ucuz girdi temini, kredi kullanımı, alet veya ekipmanların ortak kullanımı gibi faaliyetlerini yürütebilmesi için birlikte hareket etmeleri, **TARİŞ'in finansal yapısı güçlenmiş bir şekilde pazarlamada daha da etkin rol alması** önem arz etmektedir.
- İncirin gerek kuru gerekse taze olarak, **iç tüketiminin arttırılması** için yapılan tanıtım faaliyetlerinin arttırılması önem arz etmektedir.
- Kaliteli, pazar isteklerine uygun bir üretimin gerçekleşebilmesi için kurutma işleminin iki tarafı file veya telle örtülmüş **plastik tünellerde** yapılması ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılması önem arz etmektedir.
- Hasadı teşvik edici incir hasat filesi, kasa, ilek filesi, yüksek kurutma tünellerinde kullanılan plastik ve malzemelerin **destek kapsamına alınması önem arz etmektedir.**
- Kuru incirin en önemli sorunlarından biri olan **aflatoksin** oluşumunun engellenmesi için temiz ilek kullanılması ve ileklerin zamanında toplanması, hasat döneminde yere düşen meyvelerin sık sık toplanması ve kurutma işleminin tahta kerevetler üzerinde yapılması yönünde devam eden eğitim ve yayım çalışmalarının arttırılması önem arz etmektedir.